

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ И РАЗПУСКАНЕТО НА
ТРЕТИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ

През март 1919 г. беше създаден Третият интернационал, наричан в продължение на 24 години комунистически. Инициативата за неговото създаване принадлежеше на В. И. Ленин. Учредителният конгрес на новия интернационал се състоя в Москва, където след това бяха установени и неговите органи. След победата на октомврийската революция през 1917 г. твърде широко се популяризираше необходимостта от създаване на нова международна работническа организация, съставена "само от левите, само против кауцкианците" интернационалисти. Третият интернационал се противопоставяше на отрицателните традиции и безспорните реформистки принципи на Втория социалдемократически интернационал. Комунистите не признаваха положителния опит, нравственото просветителство и демократичните инициативи на световната социалдемократия.

Многостранната дейност на Третия интернационал се основаваше на традиционните леви социалдемократически партии и групи и на новоформираните комунистически формации. Всички те се превръщаха в секции на Коминтерна. Новата световна организация и националните комунистически партии имаха единна програма, единен устав, общи стратегически и тактически принципи. В живота на световното комунистическо движение съществена роля играеха конгресите на Коминтерна, дейността на неговия Изпълнителен комитет и Секретариат, неговите регионални федерации и секретариати. В различните страни и региони секциите на Коминтерна извършваха легална и нелегална, парламентарна и въоръжена, антифашистка и демократична дейност. Те имаха свои ръководни органи и ръководни дейци.

Социалните граници на политическата дейност на Коминтерна и неговите секции бяха твърде широки. През 20 — 40-те години конгресите и изпълнителните органи на Комунистическия интернационал изучаваха големите социални и политически проблеми на планетата. Промените в социалната и политическата система на буржоазното общество между двете световни войни; динамиката на политическите процеси, съдбата на гражданското общество и мащабите на фашизация на отделните страни; милитаризацията на големите държави, целите на европейския реваншизъм и отношението към СССР; политическите алтернативи и бъдещето на обществото на отделните континенти. Това бяха глобалните проблеми и глобалните интереси на Комунистическия интернационал. Неслучайно беше създаването на Селския интернационал, на Профсъюзния интернационал, на Младежкия интернационал и др. Световното комунистическо движение се популяризираше и същевременно се изолираше от световните и националните демократични, национални, селски, синдикални, женски, младежки и други движения и организации.

Комунистическият интернационал обединяваше милиони комунисти от десетки страни на планетата. Неговото съществуване и дейност бяха толкова закономерни и необходими, колкото закономерни и необходими бяха те на международните социалдемократически, аграрни, антимилитаристични, антифашистки и други движения и организации. Трагичната съдба на Коминтерна се заключаваше в неговите тесни връзки и обслужваща роля с държавните органи на СССР и грубото му вмешателство в решенията и действията на националните комунистически партии. Отношението на Коминтерна към деветоюнската политика на ЦК на БКП и към българския национален въпрос предизвика магистрални грешки в политиката на БКП.

Политическите възгледи и догматичните стратегически и тактически решения на Коминтерна изпитваха решаващото влияние на идеологическата, политическата и стратегическата доктрина на Й. Сталин и неговото болшевишко обкръжение. Агрофашизмът, социалфашизмът и лявото сектантство в края на 20-те и началото на 30-те години и политическата "толерантност" на Коминтерна към немския капитал и немския фашизъм след подписването на германо-съветския пакт през август 1939 г. напълно потвърждава това. Твърде мъчително се търсеха пътища и решения към единодействието на демократичните сили против фашизма. Твърде бързо беше сложен край на мъдрите стратегически и тактически решения на Седмия конгрес на Комунистическия интернационал от 1935 г. за единен фронт на работническата класа, за народен фронт против фашизма, за демократични правителства на политическия компромис.

В състава на Комунистическия интернационал участваха някои твърде силни национални комунистически партии. Основната част на световното комунистическо движение се намираше в Европа. Изключително силни бяха Германската, Френската, Италианската, Испанската, Руската, Австрийската, Българската, Унгарската, Полската, Английската и други комунистически партии. Освен тях силно обществено влияние имаха Китайската, Японската, Американската, Бразилската и много други национални секции в различните континенти и региони на планетата.

В зависимост от конкретните исторически и национални условия отделните партии решаваха различни национални, политически, социални, културни, международни и други задачи. Всеобщи бяха антифашистките и антивоенните проблеми. Издигнаха се популярни международни и национални комунистически дейци: Г. Димитров, П. Толиати (Ерколи), М. Торез, Ж. Дюкло, Д. Ибарури, В. Пик, В. Улбрихт, Х. Полит, Д. Мануилски, Кл. Готвалд, В. Мин и др. В ръководните и оперативните органи на Коминтерна често избухваха теоретични и политически различия и противоречия. Мнозина комунистически емигранти в СССР в условията на жесток терор и насилия намериха своята смърт.

Съществуването и разнообразната дейност на Комунистическия интернационал и неговите национални секции бяха обект на непрестанна кървава и мирна, национална и интернационална, парламентарна и идеологическа бор-

ба, организирана от различни социални и политически сили. Използвани бяха различни решения и акции на световното комунистическо движение. Особено благоприятни се оказаха някои неверни политически, стратегически и тактически действия, които засилваха политическото и социалното напрежение в отделни страни и завършваха с кръвопролития. Някои западни страни в отношенията си със СССР дори настойчиво предлагаха на Сталин да бъде разпуснат Комунистическият интернационал. Не бяха случайни инициативите на Йосиф Висарионович през пролетта на 1941 и 1943 г. За ликвидация на Коминтерна натискът на Германия, Англия и САЩ играеше изключително важна роля.

Конкретните факти, действия и решения за разпускането на Комунистическия интернационал са отразени подробно и оригинално в "Дневника" на Г. Димитров през 1934 — 1949 г. Генералният секретар на Коминтерна, който в навечерието и по време на Седмия конгрес 1935 г. проявяваше сериозна независимост от Сталин, постепенно се срасна с пълната просъветска ориентация на световната комунистическа организация и мълчаливо изпадаше в сянката на Сталин. Нямаше съществени информации, донесения и обстоятелства в международните отношения и комунистическото движение, за които Димитров да не информираше Сталин. Нямаше важни решения на Коминтерна за планетарни акции или за действия на отделни комунистически партии, които да са минали без мнението на Сталин. Москва доминираше над световното комунистическо движение.

Разпускането на Комунистическия интернационал стана твърде организирано със съгласието на всички национални комунистически партии. Аргументите за този акт бяха политическото и идеологическото израстване на отделните партии, тяхната способност да вземат самостоятелно всички свои основни решения, отсъствието на необходимост Москва да се вмесва във всичко, нуждата от ликвидирането на непосредствените политически и организационни връзки между Комунистическия интернационал и СССР. Извадките от "Дневника" на Г. Димитров, които се публикуват за първи път сега, потвърждават всичко това. В предлагания документ се срещат много имена на органи на Коминтерна, на дейци и сътрудници на ИККИ, на разпределения на коминтерновските сили, средства, документи, книги, на бъдещите връзки на ЦК на БКП (б) с комунистическите партии във всички страни, специален орган за което беше създаването на Отдел за международна информация под ръководството на Шчербаков. Определени политически обстоятелства наложиха новият отдел да не бъде ръководен от Г. Димитров.

Из "Дневника" на Георги Димитров за 1941 и 1943 г.

20. 04. 41.

— Бях в Большой театър. — Заключителен концерт на таджикската десетдневка. — Присъствуваха (в ложата на ПБ) — Сталин, Молотов, Калинин, Ворошилов, Андреев, Микоян, Каганович, Шверник, Шчербаков, Маленков, Дим [итров].

— След концерта останахме до 2 часа. — Й [осиф] В [исарионович] каза за беседата си с Мацуоко. "При нас също има комунизъм, морален ком [унизъм]" — казал Мацуоко на Й [осиф] В [исарионович]. А той се шегуваше за "японския комунизъм"...

— Пиха и за мое здраве. По този повод Й [осиф] В [исарионович] каза: При Д [имитров] в Коминтерна излизат партии (намекуваше за Амер [иканската] партия. Това не е лошо. Обратно, би следвало компартиите да станат съвсем самостоятелни, а не да бъдат секции на К [омунистическия] И [нтернационал]. Те трябва да се превърнат в национални ком [унистически] партии под различни названия — работническа партия, марксистическа партия и т. н. Името не е важно. Важното е, те да навлезнат сред своя народ и да се концентрират върху своите особени собствени задачи. Те трябва да имат комун [истическа] програма, те трябва да се опират на марксисткия анализ, а не да поглеждат към Москва, да разрешават самостоятелно стоящите пред тях конкретни задачи в дадената страна. А положението и задачите в различните страни са съвсем различни. В Англия са едни, в Германия — други, и т. н. Когато по такъв начин компартиите укрепнат, тогава отново да възстановите международната ни организация.

Интернационалът беше създаден при Маркс в очакване на близката международна [одна] революция. Коминтернът беше създаден при Ленин също в такъв период. Сега на преден план излизат националните задачи за всяка страна. Но положението на компартиите като секции на междун [ародна] организация, подчинена на Изпълнителния комитет на КИ, е пречка...

— Не се дръжте за това, което е било вчера. Строго отчитайте създадените нови условия... — От гледна точка на ведомствените интереси (КИ) това може да е неприятно, но не тези интереси решават! — Принадлежността на компартиите към Коминтерна в сегашните условия облекчава преследванията на буржоазията срещу тях и нейния план да ги изолира от масите в собствената страна, а на компартиите пречи да се развиват самостоятелно и да решават своите задачи като национални партии... — Рязко и ясно е поставен въпросът за по-нататъшното съществуване на КИ в най-близкия период и за новите форми на международни връзки и международна работа в условията на световна война.

21. 04. 41.

Поставих пред Ерколи и Морис на обсъждане въпросът за прекратяване на дейността на ИККИ като ръководна инстанция на ръководни компартии в най-близък период, предоставяне на пълна самостоятелност на отделните компартии, превръщането им в истински национални партии на комунистите от дадена страна, ръководещи се от комунистическата програма, но решаващи своите конкретни задачи по своему, съобразно условията в своите страни и носещи сами отговорност за своите решения и действия. Вместо ИККИ да

бъде орган за информация и идеологическа и политическа помощ за компартиите. И двамата възприеха тази постановка на въпроса като правилна в общи линии и напълно отговаряща на съвременното положение на международното работническо движение.

— — — — —
12. 05. 41.

— С Д [митрий] З [ахарович] обсъждахме мотивировката на постановлението за прекратяване на дейността на ИККИ. — Много неясни и трудни въпроси, свързани с това преустройство.

— В ЦК. (При Жданов). — Беседвахме по въпроса за Коминтерна.

1) Постановлението трябва да бъде принципно обосновано, тъй като ще трябва да се разяснява сериозно в чужбина, а също и на нашите съветски комунисти, защо се предприема тази стъпка. Коминтернът имаше своята голяма история, а изведнъж престана да съществува и действа като единен международен център.

В постановлението би трябвало предварително да се предвидят всички възможни удари на врага, например, че това е уж маневра или че комунистите се оказват от интернационализма и от междун [ародна] пролет [арска] революция.

— Нашата аргументация трябва да бъде такава, че да предизвика подем в компартиите, а не да създаде погребално настроение и объркване. — Би трябвало да се посочи, че на дадения етап е не насочването на движението в различните страни от един международен център, а да се поставя главния удар върху движението и неговото ръководство във всяка отделна страна, по всякакъв начин да се развива самостоятелността на компартиите, способни да ръководят сами работническото движение в своите страни, способни сами да определят своята стратегия, тактиката и организация и да носят пълна отговорност за работническото движение в своята страна, разчитайки изцяло и напълно на собствените сили и способности. — Трябва до се развиват идеи за съчетаване на здравия, правилно разбран национализъм с пролетарския интернационализъм. Пролетарският интернац [ионализъм] трябва да се опира на този национализъм в отделните страни. (Др. Ст [алин] разясняваше, че между правилно разбрания национализъм и пролетарския интернац [ионализъм] няма и не може да има противоречие. Безредният космополитизъм, отричащ националните чувства, идеята за родината, няма нищо общо с пролет [арския] интернац [ионализъм]. Този космополитизъм подготвя почва за вербуване на шпиони, агенти на врага).

Идеите на Комун [истическия] Интернационал са проникнали дълбоко в редовете на челните слоеве на работническата класа в капит [алистическите] страни. На дадения етап е необходимо компартиите да се развиват като самостоятелни национални партии. На основата на разцвета на националното комунистическо движение в отделните страни на следващия етап ще се въз-

роди на по-здрава и широка база международната комунистическа организация. — Необходимо е да се покаже ясно, че прекратяването на дейността на ИККИ не означава отказ от международ [одната] пролет [арска] солидарност. Напротив — изменят се само формите и методите на нейното проявление, — форми и методи, по-подходящи на сегашния етап на междун [ародното] работническо движение.

2) Тази стъпка трябва да бъде напълно сериозна. Не следва тя да се прави така, като че ли се променя само дрехата, а всичко останало си остава постарому, т. е. ИККИ се разпуска, а на практика продължава да съществува междун [ароден] директивен център.

3) Много е важен въпросът по чия инициатива ще бъде направено това: по собствена инициатива на ръководството или по предложение на редица компартии. Струва ми се, че последното е по-добре.

4) Работата не е толкова спешна — не трябва да се бърза, а сериозно да се обсъди и подготви. Три въпроса подлежат на обсъждане: а) Как принципно да се обоснове; б) По чия инициатива да се приеме постановлението; в) Наследството на К. И. — какво по нататък?

5) Във всеки случай от тази стъпка комунистическото движение може да получи големи изгоди: а) Изведнъж ще загубят почва всички антикоминтерновски пактове; б) Ще бъде отнет най-важният коз на буржоазията, че комунистите са подчинени на чуждестранния център, значи са "предатели"; в) Компартията във всяка страна ще засили своята самостоятелност и ще се превърне в истинска народна партия на своята страна; г) Ще се облекчи въстъпането в компартията и на тези работници-активисти, които сега не влизат в нея, смятайки, че с това те се отчуждават от своя народ.

— — — —

8. 5. 43.

През нощта у Молотов, заедно с Мануилски. Говорихме за бъдещето на Коминтерна. Стигнахме до извода, че при създадите се условия коминтернът, като ръковод [ен] център за компартиите, е пречка за самостоятелното развитие на компартиите и изпълнение на специфичните им задачи. Да се разработи документ за разпускане на този център.

10. 5. 43.

— Останах вкъщи. — Вечерта Ман [уилски] при мен. Обсъдихме съдържанието на документа за разпускане на КИ.

11. 5. 43.

— Редактирахме с Ман [уилски] проектостановлението на Президиума на ИККИ за разпускане на Комун [истическия] Интернационал. Изпратих проекта на Ста [лин] и Молотов.

— — — —

— Вечерта с Ман [уилски] при Сталин (присъстваше Молотов). Ста [лин]

одобри нашия проект. Обсъждахме как да прокараме постановлението. Спряхме се на следната процедура: 1) Проектът да се разгледа на заседание на Президиума и да се приеме като предложение на секциите; 2) Да се съобщи на секциите и да се поиска съгласието им; 3) След като се получи съгласието на секциите — да се публикува.

— Какви функции и под каква форма трябва да продължават и по натаък — беше възложено на Маленков и мен да обсъдим и да подготвим конкретно предложение. — По този повод Стал [ин] каза: Опитът показва, че не трябва да има международ [оден] ръководен център за всички страни. Това се прояви при Маркс, при Ленин и сега. — Може би трябва да се премине към регионални обединения — напр [имер] Южна Америка, Съед [инените] щати и Канада, някои европ [ейски] страни и пр., но и с това не трябва да се бърза ...

12. 5. 43.

— Запознах последователно с проектопостановлението Президиума на ИККИ:

- Марти, Торез и Долорес.
- Пик, Улбрихт, Коплениг.
- Ракоши и Шверма.
- Паукер, Лихтинен, Власов.
- Коларов, Волф.

Всички смятат принципно и политически правилно формулираното предложение до секциите на Ки за разпускане на Коминтерна като ръководен център на международното работническо движение.

— Насрочих за утре заседание на Президиума за обсъждане на проектопостановлението и окончателното решение по този въпрос

— — — — —

Подготвих за изпращане проекта: — На Полит (чрез Фитин) проектопостановлението. — Също по наша линия на: 1) Мао Цзе Дун; 2) Валтер; 3) Финдер; 4) Дюкло; 5) Браудер (за Лат [инска] Америка); 6) Линдерот (Швеция).

— — — — —

13. 5. 43.

— Закрито заседание на Президиума на ИККИ. Взеха участие Торез, Марти, Долорес, Пик, Улбрихт, Коплениг, Ракоши, Шверма, Волф (КИМ), Коларов, Паукер, Лехтинен, Власов, Мануилски, Дим [итров]; като преводачи — Степанов и Фюренберг.

След моя доклад, разясняващ и обосноваващ предложеното проектопостановление, се изказаха поред всички участници в заседанието на президиума. Предложеният проект беше приет единодушно като основа. Дадохме на всички членове на Президиума и участващи в заседанието представители на партии срок до 17 май за всестранно обмисляне на съдържанието на проекта

и за внасяне в него на евентуални поправки, изменения и допълнения.

Преди заседанието на Президиума получи следното съобщение от Сталин:

"1. Не бързайте с тази работа. Да се предостави проектът за обсъждане, да се даде възможност на членовете на Президиума на ИККИ да помислят два-три дни и да се внесат поправки.

Той също ще има някои поправки.

2. Засага проектът да не се изпраща зад граница. Ще решаваме после.

3. Да не се оставя впечатление, че просто гоним ръководството, чуждестранните другари. Хората ще работят във вестниците. Трябва да се създадат четири вестника (на немски, румънски, италиански и унгарски език), а също може да бъдат създадени отделни антифашистки комитети на немците и др."

14. 5. 43.

— Редактирах протокола от заседанието на Президиума. — Изпратих на Стал [ин] и на Молотов по един екземпляр от протокола.

— — — —

Изпратих на Маленков материали за първи отдел (връзка и пр.), Стоп [анско] операт [ивно] управление, националните радиопредавания и телегр [афната] агенция (във връзка с предстоящото обсъждане на въпросите на ИККИ):

15. 5. 43.

— Говорих с Ерколи по ВЧ за проектопостановлението. Той изрази пълното си съгласие. — Предложих му да поговори по този въпрос и с Готвалд.

17. 5. 43.

— Второ закрито заседание на Президиума на ИККИ. — Разгледаме точка по точка проектопостановлението. Бяха направени несъществени поправки. Тяхното редактиране възложихме на редакц [ионна] комисия в състав: Торез, Пик, Долорес, Мануилски, Димитров. Обсъдихме също два варианта за осъществяване на постановлението: 1) Да се публикува с подписите на членовете на Президиума, които се намират в СССР, като предложение на секциите за утвърждаване от тяхна страна. (В този случай те да бъдат предупредени предварително, че ще бъде публикувано подобно предложение); 2) Да се изпрати проектопостановлението до секциите за обсъждане и след получаване на тяхното съгласие да се публикува като документ на всички партии, които влизат в състава на Ки. — Беше приет първият вариант като по-целесъобразен.

— — — —

— Изпратих на Маленков допълнителен материал във връзка с предстоящото обсъждане на въпросите на ИККИ.

18. 5. 43.

— Заседание на редакц [ионната] комисия (Пик, Торез, Долорес, Мануилски). — Бяха редактирани приетите на Президиума поправки по постановлението. — Всичко беше утвърдено единодушно.

— — — —

— Редактирахме с Ман [улски] протокола от вчерашното заседание на Президиума с кратък запис на изказванията на отделните другари.

— — — —

— Изпратих на Стал [ин] и Молот [ов]:

- 1) Протокола от заседанието на Президиума от 17. 5. 43 г.;
 - 2) Протокола от редакцион [ната] комисия;
 - 3) Проектопостановлението с посочване на местата, които подлежат на изменение.
- — — —

— Получих шифровка от Уфа: "Съгласни сме с решението на Президиума. — Ерколи, Готвалд".

19. 5. 43.

— Закрито заседание на Президиума на ИККИ. — Обсъждахме организационни въпроси във връзка с разпускането на коминтерна:

- 1) Национал [ните] радиопредавания;
- 2) Задграничните бюра на отд [елните] партии;
- 3) Поддържане на връзката с чужбина;
- 4) Телегр [афната] агенция "Супрес";
- 5) Архивът, Библиотеката, парт [ийната] школа и пр.

Всички тези функции трябва да бъдат запазени под една или друга форма. Тяхното уреждане в новите условия трябва да стане по линия на ЦК на БКП (б).

— — — —

През нощта у Сталин (Присъстваха Молотов, Ворошилов, Берия, Маленков, Микоян).

— Стал [ин] предлага някои уточнения в проектопостановлението: 1) Последният абзац да се махне като ненужен; 2) Да се посочи, че въпросът за разпускане, от началото на войната, е повдиган от редица секции; 3) В точката за разпускането на I Интернационал да се подчертае, че Маркс е разпуснал I Инт [ернационал] "в резултат на намерените потребности от създаване на масови, национални работнически партии".

— Разбрахме се: 1) Да бъдат предупредени секциите, че ще бъде публикувано подобно постановление; 2) След 10 дни постановлението да бъде публикувано; 3) Да бъде публикувано, подписано от членовете на Президиума (от ВКП (б) — Жданов и Мануилски); 4) След получаване на решенията на ЦК на секциите, утвърждаващи постановлението, да се публикува комюнике за окончателното разпускане.

20. 5. 43.

— Обади се Стал [ин]: "Не трябва ли днес да се даде за печат постановлението на Президиума? Трябва да се побърза с публикуването". Обясних му, че шифрованото радиосъобщение ще изпращат до различните партии днес през деня, вечерта и през нощта. Те ще дешифрират и научат неговото съдържание не по-рано от утре през деня или вечерта. Няма да е удобно да бъде публикувано преди това. Трябва да се даде за печат не по-рано от утре вечерта, за да бъде публикувано на 22 май. — Така се и разбрахме.

— — — —

— Свиках редакц [ионната] комисия. Информирах за новите поправки в постановлението, предложени от Стал [ин], Молотов и др [угите]. — Тези поправки и целият проект в окончателен текст бяха приети единодушно.

— Дадох постановлението за превод на немски, френски, английски и др [уги] езици.

— — — —

— Възложих на Фюренберг, Фридрих, Глаубауф да се грижат за превода и изпращането зад граница на 21 май през нощта.

21. 5. 43.

— Заседание на Политбюро на ЦК на ВКП (б) в кабинета на Стал [ин]. — Освен членовете и кандидат-членовете на Политбюро, присъствахме и ние с Мануилски.

Молотов чете постановлението на президиума на ИККИ за разпускане на Коминтерна.

Калин [ин] отбелязва, че враговете ще използват тази стъпка. По-добре да се направи стъпка за пренасяне на центъра на КИ на друго място, напр [имер] в Лондон! (Смях).

Стал [ин] разяснява, че опитът е показал, че и при Маркс, и при Ленин, и сега не е възможно да се ръководи работническото движение във всички страни на света от един международен център. Особено сега, в условията на войната, когато компартиите в Германия, Италия и др [уги] страни имат задача да свалят своите правителства и да водят тактика на поражението, а компартиите в СССР, Англия, Америка и др., обратно, имат задача изцяло да подкрепят своите правителства за най-скорошен разгром на врага.

Ние надценихме своите сили, когато създавахме КИ и мислехме, че ще можем да ръководим движението във всички страни. Това беше наша грешка. По-нататъшното съществуване на КИ — това ще бъде дискредитиране на идеята за Интернационала, което ние не искаме.

Има и друг мотив за разпускане на КИ, който не се споменава в постановлението. Това, че лъжливо обвиняват компартиите, че са уж агенти на чужда държава, и това пречи на тяхната работа сред широките маси. С разпускането на КИ от ръцете на враговете се избива този коз. Предприеманата стъпка

несъмнено ще укрепи компартиите като нац [ионални] работнически партии и в същото време ще укрепи интернационализма на народните маси, база на който е Съветският съюз. Постановлението се приема единодушно.

— Следва размяна на мнения по някои въпроси, свързани с разпускането на КИ.

— — — —

Вечерта събрах ръководителите на отдели и им разясних, че разпускането ще бъде осъществено в организирана последователност, а засега трябва да разяснят на своите сътрудници, че трябва да продължават работа и да чакат по-нататъшни указания.

22. 5. 43.

Публикувах в "Правда" постановлението на Президиума на ИККИ за разпускане на Коминтерна. — Проведох разяснителни събрания по отделите на ИККИ по този въпрос, съгласно моите вчерашни указания.

24. 5. 43.

Проведох съвещание с немците (Пик, Улбрихт, Акерман), унгарците (Ракоши, Гере), румънците (Паукер), австрийците (Фюренберг) — по въпроса за създаването на немски, унг [арски], румънски, италиански и др [уги] — антифашистки комитети от общ [ествени] дейци и видни военно [пленници] — антифашисти. — Също за създаването, по-точно превръщането на сегашните вестници за военнопленници в обща антифашистки вестници (немски, итал [иански], румън [ски], унгарски, финландски). — Единодушно приехме това предложение. Възложих на всяка нац [ионална] група конкретно да разработи тези въпроси и да изготви предложения.

25. 5. 43.

— Миров и Гере за списанието. Дадох указание за съдържанието на последния брой на "К. И.". Освен постановлението на Президиума за разпускането на Ком [унистическия] Интернационал, трябва да се пусне съобщение от редакцията, че списанието прекратява своето по-нататъшно издаване, като при това се даде кратък обзор за работата на списанието в течение на неговото 25-годишно съществуване.

— Пик се посъветва за по-нататъшното организиране на работата по линия на Германската компартия. — Коларов — за работата на Задгр [аничното] бюро на Българската компартия. — Получих телеграма от Полит, с която съобщава, че ЦК на Английската КП одобрява предложението на Президиума.

29. 5. 43.

— Торез, Марти, Степанов — обсъждахме френските въпроси (взаимоотношенията между Де Гол и Жиро, създаването на временно правителство в

Северна Африка, позицията на Френската КП и пр.). Също за по-нататъшната работа на френс [ката] ръковод [на] група, намираща се в Москва. Установихме — да се води курс към прехвърляне на Т [орез] и Марти по-близо до Франция, (ако още не трябва в самата Франция).

— — — —

Получих от Лондон след [ната] открита телеграма: — До Димитров. Изп [ълнителен] комит [ет] на Комун [истическия] Интернационал. "Ние одобряваме решението на Президиума на Комунистическия интернационал, отговарящо на задачите на националното и международното единство в борбата срещу фашизма, и от своя страна обещаваме, да направим всичко, което е по силите ни, за ускоряване на победата над хитлеристка Германия, нейните съюзници и васали. Хари Полит — член на Президиума на ИККИ, Уилям Галахар — член на ИККИ, Палм Дат, Дж [он] Р. Кемпбел, Бен Бредли — кандидат-членове на ИККИ.

— — — —

Също от Сидней (Австралия). "До Димитров. Коминтерна. Политбюро на Австралийската компартия одобри предложението за разпускане на Коминтерна. На организациите на партиите беше дадено указание да обсъдят предложението и да внесат решение по него. Ние сме уверени, че решението ще спомага за укрепване на антифашисткия фронт в Австралия. Искаме увеличаване на военните усилия, увеличаване на ударите по врага, установяване на единен фронт на всички работнически организации. Секрет [ар] на Австралийската компартия Майлс".

— — — —

От Югославия: "Като обсъдихме предложението на Президиума на ИККИ за разпускане на Коминтерна, ЦК на Югославската КП е напълно съгласен с това предложение, а също и с неговата мотивировка. ЦК на Юго [славската] КП е дълбоко убеден, че това историческо решение в най-близко време ще даде огромни резултати в борбата за победа над общия враг на човечеството — фашизма. Благодарение мощта на Коминтерна, ЮКП израства в мощна масова партия, която в тези тежки дни ръководи народоосвободителната борба и с това завоюва симпатиите на мнозинството от нар [одните] маси в Югославия. Под знамето на Маркс-Енгелс-Ленин-Сталин тя ще продължава да изпълнява своя дълг пред своя народ, независимо от всичките жертви в борбата срещу фашизма за освобождаване на поробените народи на Югославия. ЮКП ще остане вярна на принципите на пролетарския интернационализъм. ЦК на Юг [ославската] КП — ген [ерален] секретар — Тито. Членове на Политбюро: Александър Ранкович, Милован Джилас, Едуард Кардел, Иван Милутинович, Франц Лесковшек".

— — — —

Вчера Сталин е дал на московския кореспондент на англ [ийската] агенция "Ройтер" — Кинг следния писмен отговор на неговия въпрос във връзка с разпускането на Коминтерна:

Аз получих от Вас молба да отговоря на въпроса, отнасящ се до разпус-

кането на Комунистическия Интернационал. Изпращам Ви отговора си. Въпрос: "Британските коментари по повод решението за ликвидиране на коминтерна бяха доста благоприятни. Каква е съветската гледна точка по този въпрос и неговото влияние върху бъдещето на международните отношения?"

Отговор: "Разпускането на Комунистическия Интернационал е правилно и своевременно, тъй като ще облекчи организирането на общия натиск на всички свободолюбиви нации срещу общия враг — хитлеризма.

Разпускането на Комунистическия Интернационал е правилно тъй като:

а) То разобличава лъжата на хитлеристите за това, че "уж Москва има намерение да се намесва в живота на другите държави и да ги болшевизира". Отсега нататък на тази лъжа се слага край.

б) То разобличава клеветата на противниците на комунизма в работническото движение за това, че комунистическите партии в различните страни действат уж не в интерес на своя народ, а по заповед откъм. От сега нататък на тази клевета също се слага край.

в) То облекчава работата на патриотите от свободолюбивите страни за обединяване на прогресивните сили в своята страна, независимо от тяхната партийност и религиозни убеждения, в единен националноосвободителен лагер — за разгръщане на борбата срещу фашизма.

г) То облекчава работата на патриотите във всички страни по обединяване на всички свободолюбиви народи в единен международен лагер за борба срещу опасността от световно господство на хитлеризма, разчиствайки с това пътя за организиране в бъдеще на обединение на народи върху основата на тяхното равноправие.

Мисля, че всички тези обстоятелства, взети заедно, ще доведат до по-нататъшно укрепване на единния фронт на съюзниците и другите обединени нации в борбата им за победа над хитлеристката тирания.

Смятам, че разпускането на Комунистическия Интернационал е напълно своевременно, тъй като именно сега, когато фашистският звяр напруга своите последни сили, е необходимо да се организира общ натиск на свободолюбивите страни, за да довършат този звяр и да избавят народите от фашисткия гнет. С уважение Й. Сталин."

31. 5. 43.

— При Маленков ЦК [на ВКП (б)], заедно със Сухарев, Морозов, Фюренберг, Фридрих. — решавахме организационни въпроси във връзка с разпускането на КИ. Разбрахме се: 1) Да се запазят нацистките радиопредавания, като даденото нацистко радиопредаване се предаде в собственост на задграничното бюро на съответната компартия; 2) Да се запази телеграфната агенция "Супрес" под контрола на ЦК [на ВКП (б)]; 3) Да се запази Службата за свързка (радиовръзка, паспортната техника и пр.) — като се оставя открит въпросът за това къде и как тя трябва да се води; 4) Библиотеката да стане филиал на ИМЕМ; 5) Архивът да се предаде на ЦК [на

ВКП (б)]; 6) Издателството — да продължава да работи като отделно издателство при ЦК на ВКП (б); 7) регистрацията на кадрите на компартиите да се организира към ЦК на ВКП (б); Стопанските обекти да се предадат на Управление Деловодство на ЦК [на ВКП (б)].

2. 6. 43.

— Дадох указание до отделите за провеждане на работата по ликвидирането в организиран ред.

— — — —

— През нощта се обади Сталин: "Трябва ли да се чакат съобщенията на всички партии и тогава да се публикува комюн [икето]? Отговорих му, че тъй като някои партии са свикали своите конференции на 7-8 юни, би трябвало да се почака още няколко дни. Така се и разбрахме."

4. 6. 43.

Изпратих следната шифровка във Франция, Белгия, Холандия, Америка, Югославия, Полша, Швеция, Китай: "Молба спешно да съобщите:

Първо. Имаше ли особени мнения в ЦК при обсъждане предложението на Президиума на ИККИ за разпускане на Коминтерна и ако е имало, то какви конкретно.

Второ. Как беше посрещнато това предложение от страна на партийния актив по места.

Трето. Какво влияние оказва върху партийните маси и върху съчувстващите кръгове предложението за разпускане.

Четвърто. В партията проявиха ли се елементи, които се опитват да използват разпускането за фракционна и дезорганизаторска дейност, и ако да, то кой и какви са тези хора.

Пето. Какви мерки са взети предложението за разпускане да бъде правилно разбрано в редовете на партията, а също така да се парализира враждебната пропаганда, която се опитва да представи това като маневра, мнимо разпускане и пр.

Шесто. Какво прави партията, за да разясни на масите положителната роля на Коминтерна през неговото съществуване, и по-специално борбата срещу фашизма и фашистките подпалвачи на сегашната война, а също за да отблъсне клеветническата кампания"

5. 6. 43.

— Изпратих на Сталин и Молотов допълнително получените при нас съобщения за одобряване на предложението на Президиума на ИККИ. Съобщих им, че свикваме заседание на Президиума на 8 юни и възнамеряваме да публикуваме на 10 юни комюникето за приетото от секциите предложение за разпускане на Коминтерна, преди откриването на лейбъристката конференция (13 юни т. г.).

7. 6. 43.

Изпратих на Сталин и Молотов проекторешението на Президиума на ИККИ за приемане на секциите на предложението за разпускане и текста на комуникето за печата. През нощта се обади Молотов и събщи, че Ст [алин] и той са съгласни с предложенията от мен проект.

8. 6. 43.

Проведох последното заседание на Президиума на ИККИ:

1) Констатирахме, че всички секции, (които съществуват и имат възможност да съобщят своето решение) единодушно са одобрили предложението за разпускане на Коминтерна и че от нито една секция не е стъпило възражение срещу това предложение.

2) Обявихме закриването на Изпълкома на Комун [истическия] Интерн [ационал], Президиума и Секретариата, а също и на Интернац [ионалната] Контролна комисия.

3) Назначихме комисия в състав: Димитров (председател), Мануилски, Пик, Ерколи и нач [алника] на Стопанско-оперативното Управление Сухарев (секретар), която да осъществи практически ликвидирането на работата, организациите, апарата и имуществото на ИККИ.

4) В печата да бъде публикувано комуникето в този смисъл.

12. 6. 43.

— Беше решено при ЦК на ВКП (б) да се създаде специален Отдел за международна информация, на който да се възложи ръководството на антифашистките комитети, нелегалното нац [ионално] радиоразпръскване, връзките с чужбина, телеграфната агенция "Супрес" и Издателството за литература на чужди езици. — За да не могат враговете да използват факта, ако отделът възглави Димитров, беше решено за зав [еждащ]. Отдела да бъде назначен Шчербаков, а Димитров и Мануилски — за заместници ...

Мито Исусов